

Högskolestyrelsen
Högskolan i Gävle

Utbildningsvetenskaplig forskning vid Högskolan i Gävle

Sammanfattning

Hela 2000-talet har kraven på ökad kvalitet och ökad kvantitet i universitetens och högskolornas forskningsverksamhet framhållits och accentuerats. Detta har varit särskilt markant när det gäller forskning i anslutning till landets läroarutbildningar. Genom Läroarutbildningsutredningen med påföljande proposition vid sekelskiftet och i efterföljande utredningar har vikten av forskning inom läroarutbildningsområdet samt betydelsen av en tydligare forskningsanknytning och aktivt forskande läroarutbildare formulerats i krav som inget lärosäte kan gå förbi, om man skall räkna med fortsatta uppdrag inom läroarutbildningen. Riksdagsbeslutet om en förnyad läroarutbildning ställde explicita krav på ökade resurser till läroarutbildningsrelaterad forskning och HiG har ställt sig bakom en sådan utveckling. LuN har de senaste åren fått det allt svårare att göra prioriteringar bland i grunden lika angelägna ansökningar om medel. Jämfört med HVS- och NT-nämnderna har LuN hälften så mycket medel. NT-nämnden har betydligt mer medel än övriga nämnder i relation till andelen programstudenter och söktryck. Cirka 70 % av LuNs medel är uppbundna innevarande år. Ungefär hälften av LuNs medel har under flera år gått till licentiat- och doktorandstudier. LuN vid HiG har ungefär lika mycket medel som motsvarande enhet vid Högskolan Dalarna, medan en jämförelse med Högskolan Mälardalen har varit svårare att göra. Det verkar inte som HiG tar ett sämre ansvar för utbildningsvetenskaplig forskning än andra jämförbara lärosäten. Däremot är slutsatsen av genomgången att HiG i relation till policydokument och statsmakternas krav inte har satsat tillräckligt med medel på forskning med relevans för läroarutbildning och läroarprofessionen. Denna PM avslutas med att LuN önskar att HiGs styrelse för en diskussion kring interna prioriteringar, i högre grad beaktar reella behov (främst kompetenshöjning av läroarutbildarna) samt bereder denna medelsfördelning med transparens.

Bakgrund

År 2001 startade en ny lärarutbildning som hade föregåtts av en utredning *Att lära och leda* (SOU 1999:63) och en proposition *En förnyad lärarutbildning* (Prop. 1999/2000:135). Utredningen ägnade forskning anknuten till lärarutbildningen och lärarprofessionen stor uppmärksamhet. Man konstaterade att kravet på forskningsanknytningen i lärarutbildningen funnits sedan 1940-talet, men inte lösts vare sig organisatoriskt eller finansiellt, trots att lärarutbildningarna integrerades i högskolan 1977. I betänkandet (SOU 1999:63) föreslogs därför att lärarutbildningens vetenskapliga bas skulle förstärkas, bl.a. genom att utbildningsvetenskap skulle bli ett eget vetenskapsområde.

Propositionen lyfte ännu mer kraftfullt upp lärarutbildningens vetenskapliga förankring. Man menade att lärosätena måste ta ett större ansvar för den vetenskapliga grunden i den lärarutbildning man erbjuder. För att detta skall kunna genomföras krävs, enligt propositionen, att betydligt mer av befintliga medel avsätts för att en stark forskningsbas skall kunna etableras (a.a., s. 40). Däremot föreslogs inte utbildningsvetenskap bli ett eget vetenskapsområde, utan en utbildningsvetenskaplig kommitté inrättades inom Vetenskapsområdet. Syftet var att forskning och forskarutbildning med relevans för lärarutbildning och lärarprofessionen på detta sätt skulle stärkas. Propositionen *Forskning och förnyelse* (Prop. 2000/01:3) betonade också vikten av att stärka forskningsbasen i lärarutbildning, men menade att även kunskaper om utbildning och lärande i vid mening skulle ökas.

Betydelsen av utbildningsvetenskaplig forskning accentueras ytterligare i utredningen om stöd till utbildningsvetenskaplig forskning (SOU 2005:31). Utbildningsvetenskapliga kommittén föreslogs i denna utgöra ett eget ansvarsområde i ytterligare tre år från 2005. Samma utredning föreslog även att högskolornas medfinansiering i samband med att anslag erhålles skulle undanröjas, men detta förslag gick inte igenom.

I Högskoleverkets utvärdering av den nya lärarutbildningen (Högskoleverket, 2005, Del 1) lyfte man fram vikten av att lärarutbildningen inte bara har forskarutbildade lärare utan helst också lärare som är aktiva forskare. Utvärderarna kunde konstatera att endast 16 % av undervisande lärare inom det allmänna utbildningsområdet och 22 % inom lärarutbildningen totalt var disputerade år 2003. Inte minst det faktum att handledningen av examensarbetena genomfördes av så stor andel odisputerade, föranledde att man i utvärderingen gav en direkt uppmaning till lärosätena att rekrytera disputerade lärare och fortbilda egna adjunkter.

Högskolan i Gävle har, när det gäller ökad vikt på forskning inom det utbildningsvetenskapliga området, "hakat på" utredningens och propositionens text. I HiG:s dokument om forskningsstrategi för åren 2005 till 2008 talar man bl.a. om etablering av starka forsknings- och forskarutbildningsmiljöer och en fördubbling av antalet doktorander under den aktuella perioden. Man skriver vidare att "En del av HiGs forskningsstrategi utgör utvecklingen av skol- och lärarutbildningsrelaterad forskning i enlighet med riksdagsbeslutet om förnyad lärarutbildning. De forskningsmedel som HiG avsatt till detta ändamål har ökat år från år. En fortsatt ökning planeras." (HiG, 2003, s. 8).

I Lärarutbildningsnämndens (LuNs) forskningsprogram från 2004 (Lärarutbildningsnämnden, 2004) använder man termen "skol- och lärarutbildningsrelevant forskning" för det forskningsfält nämnden ansvarar för och som man vill utveckla. LuN har ambitionen (a.a.) att i första

hand bidra till uppbyggnaden av det allmänna och det ämnesdidaktiska kunskapsområdet. Det innebär att nysatsningar måste göras, samtidigt som befintliga forskningsmiljöer stärks och vidareutvecklas. Nämnden menar vidare att utvecklingsarbeten på vetenskaplig grund och med verksamma lärare kan finansieras inom LuNs medel, liksom att anställda vid HiG genom finansiering skall kunna få tillträde till forskarutbildning. Skapande av nätverk är också något LuN vill uppmuntra, liksom man även säger sig vilja stötta forskarutbildningskurser. LuNs policy skall vara att prioritera temagrupper med forskning, utvecklingsarbete och handledning av examensarbeten:

Ett centralt inslag i LuNs forskningsstrategi för de närmaste 3-5 åren är att stimulera uppkomsten av och utvecklingen av varaktiga, tematiskt organiserade grupper som arbetar med såväl forskning som utvecklingsfrågor samt handledning av examensarbeten. Teman och frågeställningar bör utvecklas i dialog mellan HiGs forskare och regionens skolpersonal. Genom utvecklingen av sådana temagrupper kan förbindelsen mellan forskning och undervisning stärkas, liksom forskningens och undervisningens relevans för regionens skolutveckling. Alla ämnesgrupper som ger inriktningar samt medverkar i kurser inom det allmänna utbildningsområdet bör under den närmaste 3-5 årsperioden utveckla och medverka i sådana temagrupper. (Lärarytbildningsnämnden, 2004, s.)

Högskolan hade först genom Forskningsnämnden och från 2001-07-01 genom Lärarytbildningsnämnden på olika sätt givit stöd till licentiat-/doktorsutbildning av personal som är knuten till lärarytbildning. Under 2000-talet har LuN kunnat notera ett successivt ökat söktryck, samtidigt som ansökan om medel för andra aktiviteter än kompetensutveckling i form av licentiat-/doktorsutbildning tillkommit. Inom LuN har den s.k. Forskningsberedningsgruppen berett ansökningarna och under 2000-talet fått allt större svårigheter att leva upp till den forskningsvolym som samhället förväntar sig inom området. Det beror på att den ursprungliga gruppen, licentiander och doktorander, har utökats. Men genom att Högskolan i Gävle kunnat öka sin andel lärare med licentiat- respektive doktorsutbildningskompetens inom den personalgrupp som är engagerad i lärarytbildningen, har också önskemålen på fortsatta forskningsaktiviteter ökat. Doktorer vill – och måste – meritera sig för docentkompetens och HiG och LuN har en ambition att satsa på forskningsmiljöer/temagrupper. Därutöver skall LuNs medel räcka till medfinansiering av projektmedel som erhålles från Vetenskapsrådet samt periodvis också till medfinansiering av anställning (just nu 50 % professor i religionsdidaktik och 25 % forskarassistent i pedagogik). Trots viss prioritering från HiG, har medlen till utbildningsvetenskaplig forskning, utöver forskning som leder till en examen, andelsmässigt inte ökat.

Särskilt 2005 och 2006 har framför allt doktorandernas prolongationer och åtaganden i form av medfinansiering nästan omöjliggjort LuNs möjligheter att stödja uppbyggande av forskningsmiljöer och planeringsbidrag för ny utbildningsvetenskaplig forskning inom högskolan. I nästa avsnitt skall detta påstående förtydligas. LuNs medel jämförs med de medel och den medelsfördelning som sker inom HVS-nämnden, NT-nämnden samt vid ett par andra lärosäten. I anslutning till den redovisningen diskuteras HiGs möjligheter att hävda sig inom utbildningsvetenskaplig forskning. Denna PM avslutas med de slutsatser LuN anser att man kan dra utifrån gjorda analyser samt några yrkanden avseende den totala medelsfördelningen och procedurerna kring denna inom HiG.

Lärarutbildningsnämndens medel i relation till övriga nämnders medel

De forskningsmedel som HiG disponerar över fördelas till (a) Centrum för Belastningsskadeforskning (CBS), (b) enheten Byggd Miljö (BMG) samt (c) till HiGs tre nämnder, dvs. NT- och HVS-nämnderna samt Lärarutbildningsnämnden (LuN). Cirka 40 % av forskningsanslaget fördelas via de tre nämnderna (se tabell 1 medan).

Tabell 1: Fördelning av HiGs totala forskningsanslag

	Totalt HiG		Centrum för Belastningsskadeforskning (CBS)		Bygd miljö (BMG)		NT- och HVS-nämnderna och LuN	
	Summa (tkr)		Summa (tkr)	Andel (%)	Summa (tkr)	Andel (%)	Summa (tkr)	Andel (%)
2006	66 706		24 617	36,9 %	14 380	21,6 %	27 074	40,6 %
2005	64 505		24 366	37,8 %	13 878	21,5 %	26 074	40,4 %
2004	69 254		29 568 ¹	42,7 %	13 532	19,5 %	25 884	37,4 %

¹ Inkl 3 milj. av engångskaraktär

Om försök skulle göras att klassificera den forskning som genomförs vid BMG skulle en rimlig klassificering vara att den övervägande delen av forskningen tillhör det vetenskapliga området teknik, något som NT-nämnden har huvudansvaret för. Forskningen vid Centrum för Belastningsskadeforskning (CBS) är svårare att klassificera då den till sin karaktär är mer mångvetenskaplig. Då CBS främst är en forskande centrubildning med mycket begränsat deltagande i utbildningen vid HiG, får den forskningen ett mycket begränsat genomslag i undervisningen vid HiG. Även BMGs medverkan i undervisningen är begränsad. I jämförelse med övriga institutioner vid HiG har BMG sannolikt störst andel forskning i relation till undervisning.

Den poäng vi här försöker lyfta fram är hur andelen forskningsmedel inom olika områden relateras till den mängd undervisning som genomförs inom området. Är det så att vissa områden har mycket forskning i relation till den undervisning som genomförs, medan andra områden har lite forskning i relation till den mängd undervisning som genomförs? Exemplet ovan med CBS och BMG visar att dessa enheter har mycket forskning i relation till mängden undervisning. Det är viktigt att ha dessa relationer i minnet i den fortsatta framställningen, då bl.a. andelen forskningsmedel inom olika områden relateras till den mängd undervisning som genomförs (se tabell 3 nedan).

Jämförelser mellan LuN, HVS-nämnden och NT-nämnden visar att LuN är den nämnd som har minst medel till sitt förfogande. Enligt tabell 2 nedan framgår att LuNs andel av det fasta forskningsanslaget motsvarar 20 %, medan HVS- och NT-nämnderna tilldelas 40 % vardera. Över tid har en viss ökning skett för LuN, men den är marginell.

Tabell 2. Forskningsmedel vid HiG uppdelat på de olika nämndernas ansvarsområden.

Totalt HiGs nämnder	Läro- och utbildningsnämnden		NT-nämnden		HVS-nämnden		
	Summa (tkr)	Summa (tkr)	Andel (%)	Summa (tkr)	Andel (%)	Summa (tkr)	Andel (%)
2007	28 768	5 850	20 %	11 459	40 %	11 459	40 %
2006	27 074	5 510	20 %	10 782	40 %	10 782	40 %
2005	26 074	5 174	20 %	10 450	40 %	10 450	40 %
2004	25 884	4 777	18,5 %	10 554	40,8 %	10 554	40,8 %

Medelstilletdelningen mellan nämnderna kan ställas i relation till andelen studenter som läser inom respektive utbildningsområde. Tabell 3 nedan visar andelen programstudenter som kan hänföras till utbildningsinriktningar som sorterar under respektive nämnd. Av tabellen framgår att andelen programstudenter inom LuNs ansvarsområde utgör ca 25 % av antalet programstudenter på HiG. Andelen är relativt konstant över tid. HVS-nämnden har störst andel programstudenter medan NT-nämnden har minst antal – och minskande.

Tabell 3. Antal och andel studenter vid HiG fördelat på de olika nämndernas ansvarsområden (HiG)

	2003		2004		2005	
	Antal hås	andel	Antal hås	andel	Antal hås	andel
Läro- och utbildning	901	23 %	918	24 %	967	25 %
NT-nämnden ¹	948	25 %	769	19 %	654	18 %
HVS-nämnden ²	2043	52 %	2181	57 %	2193	58 %

¹ Teknik (exkl. data), data/IT, matematik och naturvetenskap

² Humaniora- och samhällsvetenskap, vård- och sociologi, ekonomi

En jämförelse av andel (%) forskningsmedel (tabell 1) relaterat till andel (%) programstudenter (tabell 3) visar att LuN och HVS-nämnderna har mindre andel (%) forskningsmedel i relation till andel (%) programstudenter. För år 2005 utgör de för LuN 20 % av forskningsmedlen och 25 % av programstudenterna och för HVS-nämnden 40 % av forskningsmedlen och 58 % av programstudenterna. NT-nämnden har betydligt större andel forskningsmedel (40 %) i relation till andelen programstudenter (18 %).

Fördelningen av forskningsmedel kan även jämföras med tilldelning och ”söktryck”, dvs. hur mycket medel som nämnderna får i anslag (”tillgång”) i relation till hur mycket medel som söks (”efterfrågan”) från respektive nämnd. Av tabell 4 nedan framgår att samtliga nämnder har mindre medel till förfogande än vad som söks.

Tabell 4. Söktryck, fördelning och utfall vid HiG på de olika nämndernas ansvarsområden. För år 2007 anges inom parentes antalet ansökningar till respektive nämnd.

		Summa sökta medel	Anslag	Diff. Sökt - anslag	Procentuell ”översökning”
2007	HVS	19 800 (56)	11 459	- 8 341	73 %
	NT	13 500 (19)	11 459	- 2 041	18 %
	LuN	11 354 (35)	5 850	- 5 504	94 %
2006	HVS	23 962	10 782	- 13 524	125 %
	NT	16 247	10 782	- 5 242	47 %
	LuN	9 385	5 510	- 3 875	70 %
2005	HVS	18 944	10 450	- 8 494	81 %
	NT	12 907	10 450	- 2 457	26 %
	LuN	7 418	5 174	- 2 244	43 %

Skillnaden mellan ”tillgång” och ”efterfrågan” är störst för LuN och HVS-nämnderna. Den procentuella ”översökningen”, dvs. hur mycket större anslaget borde varit om *alla* ansökningar skulle beviljats, är för år 2007 94 % för LuN, 73 % för HVS-nämnden och 18 % för NT-nämnden. Vi menar dock inte att det borde vara ett mål att alla ansökningar skall beviljas, då det är kvalitén på forskningsprojekten som skall vara avgörande. Sammanställningen i tabell 3 ger dock en fingervisning om ”söktrycket” för respektive nämnd.

Nämndernas ”handlingsutrymme” bestäms inte bara av andelen anslagna medel och hur mycket medel som söks. En viktig faktor för nämnderna vid medelstilldelning är i vilken grad medel är reserverade för specifika ändamål, t.ex. fleråriga åtaganden för doktorander eller motfinansiering för externa forskningsprojekt (se tabell 5 nedan). Noterbart är att de senaste fyra åren har mellan 50 % och 87 % av nämndernas anslagna medel varit uppbundna i åtaganden. De senaste tre åren har LuN- och HVS-nämndernas procentuella andel av anslagen som varit uppbundna i åtaganden ökat, medan NT-nämndens andel minskat. För LuNs del utgör andelen uppbundna medel för 2007 drygt 80 procent av det fasta anslaget.

Tabell 5: Åtaganden i respektive nämnd. Procentsats i relation till respektive nämnds anslag i medelstilldelning (exkl. mynd. kap.).

	Å t a g a n d e n							
	2004		2005		2006		2007	
HVS	6 878	58 %	9 067	74 %	8 942	79 %	9 997	87 %
NT	9 000	80 %	7 606	73 %	6 655	59 %	4 867	42 %
LuN	2 834	70 %	2 581	50 %	3 210	71 %	4 810	82 %

I diskussionen om volymen och omfattningen på den forskning som ligger under LuNs ansvarsområde måste också hänsyn tas till den framtida utvecklingen av lärarutbildningen, där dimensioneringen av utbildningen utgör en viktig variabel. I regleringsbrevet för budgetår 2007 (U2006/9555/UH: bilaga 24) anges bl.a. mål för avlagda examina under perioderna 2005-2008 och 2009-2012 (se tabell 6). För HiGs del anges att antalet lärarexamina med inriktning mot förskola/förskoleklass skall öka från 240 till 500, dvs. drygt en fördubbling av

antalet examina. För att uppnå dessa mål måste fler studenter antas varvid andelen lärarstudenter vid HiG rimligen ökar. Även detta talar för en ökning av andelen lärarutbildningsrelevant forskning.

Tabell 6. Mål rörande antalet avlagda examina vid HiG för fyraårsperioderna 2005-2008 och 2009-2012 såsom angivits i 2007 års regleringsbrev.

Examen	Mål 2005-2008	Mål 2009-2012
Sjuksköterskeexamen	510	¹
Läroexamen med inriktning mot tidigare år	550	800
- härav med inriktning mot förskola/förskoleklass	240	500
Läroexamen med inriktning mot senare år	340	²

¹ Minst samma nivå som under perioden 2005-2008

² Inklusiva examina inom motsvarande äldre utbildningar

Ovanstående visar att den medelsbrist som LuN känner även bör upplevas av HVS-nämnden. Anslagen står inte i relation till den volym programstudenter man har och "översökningen" vid ansökningstillfällena har varit stor i båda nämnderna. Dock finns en väsentlig skillnad genom att statsmakterna så tydligt har krävt att lärosätena ökar andelen utbildningsvetenskaplig forskning. HVS-nämnden har också vid sidan av yrkesinriktade program ansvar för program som leder till generella examina. LuN har inte undersökt fördelningen av andelen odisputerade lärare, men nationellt är det framför allt lärarutbildningsprogram och i viss mån vård- och omsorgsprogrammen som har en hög andel odisputerade och i alla utvärderingssammanhang får uppmaningen att öka andelen disputerade. Lärarnas formella utbildningskompetens brukar vara högre inom generella program och följaktligen krävs inte lika stort stöd till studier inom sådana utbildningar. I nästa avsnitt belyser vi hur Lärarutbildningsnämndens medel har disponerats.

Lärarutbildningsnämndens medel för utbildningsvetenskaplig forskning

I samband med Högskoleverkets utvärdering (Högskoleverket, 2005, Del 3) konstaterade man att Gävle under perioden 1996-2000 hade fyra forskarstudenter i ämnesdidaktik och allmän- didaktik. År 2003 fanns sex forskarstudenter inom LuNs ansvarsområde. Tre var antagna efter lärarutbildningsreformen. Hälften var antagna i ämnesdidaktik och hälften i pedagogik eller didaktik. Att LuN beslutat öka antalet doktorander med ytterligare en under 2003 och tre nya under 2004 noterades av utvärderarna (a.a., s 149). Inom utvärderingen konstaterades också att propositionens höga ambitionsnivå återspeglades i många lokala styrdokument, medan detta i sin tur inte återspeglades i praktiken (gäller generellt i landet).

I tabell 7 finns en översikt över hur LuNs medel har fördelats mellan olika kategorier sökande under de fyra senaste åren.

Tabell 7. LuNs procentuella medelsfördelning uppdelad på olika kategorier åren 2004-2007. (Medel från forskningsanslag och eventuellt kvarvarande myndighetskapital.)

År	Doktorander (%)	Medfin. VR (%)	Prof. Fo.ass (%)	Temagrupper (%)	Övr. foproj. (%)	Fo.miljöer (%)	Docentspec. (%)	Totalt fördelat kkr
2007	51,3	6,8	8,2	25,5		3,0	4,4	7 127, 124
2006	43,4	15,8	6,2	6,3	7,9	5,3		4 547, 619
2005	51,6	14,4	9,3	6,71	6,4	5,0	6,7	3 816, 047
2004	52,8	14,3			25,8	7,1		4 027, 899

Kategorierna är betingade av de olika ändamål för vilka man kan söka LuNs medel. När LuN utlyste medel senast – inför år 2007 – formulerade man sig på följande sätt:

Sökkategorier för år 2007 kommer att vara

- Medel för docentmeritering
- Medel för forskningsprojekt, att sökas av disputerade projektledare. En samlad ansökan skall inges för hela forskningsgruppen. Forskningsmedel inom ramen för en temagrupp skall sökas i detta alternativ.
- Planeringsbidrag för att utveckla temagrupper, att sökas av disputerade projektledare. Planeringsbidrag kan i regel beviljas endast för ett år.
- Medel för forskarutbildning, som alltid skall inkludera en lokal handledare
- Medel för att utveckla forskningsmiljöer, som utgörs av forskare vid flera institutioner, för gemensam seminarieverksamhet, konferenser, samverkan med forskare vid andra lärosäten mm. (Lärarytbildningsnämndens forskningsberedning, 2006)

Som framgår av tabell 7 är finansiering/medfinansiering av studier (till licentiatexamen/doktorsexamen) den största posten. Med undantag för ett år har ungefär hälften av disponibla medel gått till detta ändamål. Näst största posten har varierat mellan olika år. År 2004 kunde drygt en miljon delas ut till forskningsprojekt, medan det 2007 inte fanns några medel för forskningsprojekt. År 2007 var det i stället Temagrupper som fick en fjärdedel av tillgängliga medel, knappt två miljoner.

På lärarytbildningsnämndens hemsida (<http://www.hig.se/ufk/lun/temagr.html>) förtecknades i augusti 2006 vilka temagrupper som då fanns. Det var sammanlagt elva grupper med drygt sextio namn, varav några namn finns med i flera grupper. Alla grupper tar inte upp namnen på externa företrädare, ett av de kriterium som definierar gruppen som en temagrupp. Det kan bero på olika orsaker. Dels är gränsdragningen mellan sammanhållen forskningsmässigt tematisk grupp (forskningsgrupp som t.ex. fått externa anslag) och temagrupp svår. Dels deltar kanske enskilda externa företrädare inte med samma kontinuitet och ett ”nytt” namn kanske inte varit klart när listan skrivits. Nästan två miljoner till temagrupper framstår som en stor satsning och är det också i ett relativt perspektiv. Men betänker man att det är många personer som skall dela på pengarna, så blir det inte så mycket. Om man gör räkneexemplet att en genomsnittsgrupp består av 6-7 personer, så skulle gruppen behöva minst 300 000 till 350 000 kronor för att kunna dela ut en månadslön till var och en. (En månadslön har tagits som exempel för att kravet på temagrupperna inte bara är att gruppen träffas i seminarier utan också att gruppen driver utvecklingsarbete och forskning samt inte minst söker externa forskningsmedel.) Elva temagrupper skulle alltså i grova drag ha behövt nästan 4 miljoner om var och

en skulle göra en arbetsinsats motsvarande en månad. Som visas ovan skulle det aldrig kunna vara möjligt för LuN att dela ut ekonomiska medel av sådan storlek. LuN har prövat att dela ut 15 000 kronor per person och år i syfte att konstituera och börja få en temagrupp att fungera, alternativt underhålla vissa aktiviteter i en forskningsmiljö. Om man skulle fortsätta med en sådan medelsfördelning även till en etablerad temagrupp, så skulle det med nuvarande antal temagrupper innebära att ungefär en miljon kronor skulle avdelas för temagrupsdeltagande.

Utöver medel till temagrupper framgår ovan att de medel LuN får att fördela skall räcka bl.a. till docentspeciminering – som vi kan förvänta oss ökar med tanke på att andelen som avlägger forskarutbildning ökar – och forskarutbildningsstöd. Även med motfinansiering från kommunerna och utnyttjande av att doktoranderna har finansiering för forskarutbildningsstudier skulle det bli svårt att bedriva forskning för så små medel. Just nu medfinansierar LuN både en professor och en forskarassistent. Innevarande år är medfinansiering av VR-projekt knappt sju procent från att ha varit mer än det dubbla de tre tidigare åren.

Varje år förs en diskussion om prioriteringar. Forskningsberedningen, som bereder detta ärende för LuN, har diskuterat neddragningar i finansiering av doktorander, men bedömt att detta skulle gå emot HiGs ambitioner att fördubbla antalet doktorander under perioden 2005-2008 och framför allt skulle det framstå som alla utvärderingars påpekanden om att lärarutbildare generellt har en formellt låg kompetensnivå inte togs på allvar. Ansökningar om medel för docentspeciminering har hittills inte varit så många, men kommer att öka i takt med att antalet disputerade ökar. Även om LuNs princip är att tilldela blivande docenter endast ett begränsat forskningsutrymme i slutskedet av meriteringen, så är detta i framtiden ett viktigt ändamål eftersom den sökande därefter på egen hand förväntas generera ny forskning och söka externa medel.

I nästa avsnitt vill LuN uppmärksamma hur HiG står sig i en jämförelse med ett par andra lärosätens satsningar på forskning med relevans för lärarutbildning och skola.

HiGs satsning på utbildningsvetenskaplig forskning i ett komparativt perspektiv

Det är snarare regel än undantag att man inom akademien klagar på medelsbrist och hävdar att man behöver mer pengar. Ovan har LuN försökt visa på att medelstilledningen för forskning inom det utbildningsvetenskapliga området inte helt nått upp till samhällets krav på extra satsningar och uppbyggnad. För att undersöka om Gävle skiljer sig från andra lärosäten har en liten inventering gjorts. Vi kontaktade tre närliggande lärosäten för att få en uppfattning om hur man resonerade kring de frågor som LuN brottats med. Att anlägga ett komparativt perspektiv på fördelningen av forskning med relevans för lärarutbildning och lärarprofession var emellertid inte så lätt. Ett problem var att det var omöjligt att genomskåda vad fördelade medel skulle användas till. Av detta skäl använder vi oss bara av översiktliga data från två andra lärosäten.

Vid Högskolan Dalarna har en *hård prioritering* skett i fråga om vilken forskning som skall anses vara relevant för lärarutbildningen och för skola och förskola och följaktligen tilldelats medel (Utbildnings- och Forskningsnämnden för Lärande, UFL). Över åren 2004 - 2007 vari-

erar andelen av det fasta forskningsanslaget som gått till utbildningsvetenskaplig forskning mellan 14,9 % och 16,9 % (tabell 7). Denna andel är några procentenheter lägre än andelen som står till LuNs förfogande vid HiG, men ligger för 2007 på ungefär samma absoluta nivå. Frågan kan då ställas om LuN har gjort samma hårda prioritering som skett vid Högskolan i Dalarna i fråga om relevans för lärarutbildningen och för skola och förskola. Diskussionen har förts i LuN och i takt med att pengarna har räckt till färre sökande, har också övervägandena om vad som är relevant blivit tydligare.

Tabell 8. Andel av fasta forskningsanslaget vid Högskolan Dalarna som tilldelats lärarutbildningsområdet (Utbildnings- och Forskningsnämnden för Lärande, UFL)

År	Belopp (t kr)	Andel (%) av fasta forskningsanslaget
2007	5 700	14,9 %
2006	6 100	16 %
2005	5 700	15,7 %
2004	6 100	16,9 %

En jämförelse med Mälardalens högskola (MdH) visar hur ett annat fördelningssystem för forskningsmedlen kan ta sig uttryck. Vid MdH har de tre nämnderna olika stor andel av de fasta forskningsanslagen, Fakultetsnämnd NT (67 %) respektive HS (30 %) och Utbildningsvetenskapliga nämnden (3,2 %) enligt 2007 års fördelning. Medelsfördelningen sker dock inte via ansökningar till nämnderna, utan nämnderna fördelar medel till institutionerna där en vidare fördelning till forskare och forskargrupper sker.

Tabell 9. Andel av fasta forskningsanslag för Mälardalens högskola.

År	Efter 13,5 % avsättning till gem. (t kr)	Fakultetsnämnd NT (t kr)		Fakultetsnämnd HVS (t kr)		Utb. Vet. Nämnden (UVEN) (t kr)	
		Summa	Andel (%)	Summa	Andel (%)	Summa	Andel (%)
2006	42 090	28 180	67 %	12 580	29,9 %	1 330	3,2 %
2005	39 829	26 500	66,5%	12 050	30,3 %	1 250	3,1 %
2004	38 873	26 400	68 %	11 473	29,5 %	1 000	2,6 %
2003	37 894	25 800	68 %	11 344	30 %	750	2 %

Att Fakultetsnämnden NT har en stor andel av forskningsresurserna (två tredjedelar) kan förklaras med att MdH har vetenskapsområde Teknik med sju etablerade forskarutbildningsämnen. Andelen forskningsmedel för den Utbildningsvetenskapliga nämnden återspeglar inte förekomsten av forskning av relevans för lärarutbildning och skola. En del av den forskning som sker på institutionerna som bekostas av NT- och HVS-nämnderna berör frågor av relevans för skolan; exempelvis bedrivs förskoleinriktad forskning inom ämnet pedagogik som finns på Institutionen för Samhälls- och Beteendevetenskap.

Slutsatser och yrkanden

Kan vi då säga att HiGs utbildningsvetenskapliga forskning har stärkts och uppnått en styrka som ligger i linje med statsmakternas önskemål och som innebär att den hävdar sig gentemot annan forskning inom HiG respektive konkurrerande lärosäten? Man skulle kunna svara delvis ja på den första frågan och ett försiktigt ja på den andra. Absolut sett har LuN successivt fått mer medel, men fördelningen inom HiG talar inte för att LuN har blivit föremål för en extra satsning. Vid en lärosätessjämförelse verkar LuN inte ha mindre medel än de andra, men det är osäkert om uppgifterna från olika lärosäten är jämförbara.

LuNs intressenter är väl medvetna om att de ekonomiska medel en högskola får vare sig är oändliga eller särskilt omfattande. Å ena sidan har LuNs ambitioner i sitt senaste forskningsprogram inte kopplats till en realistisk diskussion om hur mycket medel LuN optimalt skulle kunna dela ut. Inte heller har en realistisk diskussion förts om vad forskning, och särskilt empirisk, praxisnära forskning, kostar. Å andra sidan har HiG, och det måste ses som allvarligare, knappast levt upp till de påbud som propositionen *En förnyad lärarutbildning* (Prop. 1999/2000:135) ställde upp. HiG har, som framgår ovan, inte relativt ökat medlen för lärarutbildningsrelaterad forskning. HiG önskar t.ex. fördubbla antalet doktorander vid högskolan. En stor del av icke disputerad personal finns just i anslutning till lärarutbildningens genomförande. HiG har ändå inte tagit ett övergripande ansvar för att orientera sig om det massiva tryck och de stora behov av kompetensutveckling som finns inom just denna sektor av högskolan. Till detta kan läggas att om HiGs forskningsmedel skulle fördelas med antalet grundutbildningsstuderande som ett nyckeltal, så borde LuN få mer medel i dagsläget och med ett eventuellt större utbildningsuppdrag ännu mer. Kanske har heller inte HiG fullt ut gjort kalkyler av medfinansiering av VR-projekt. Inom LuN skulle det vara befogat att *inte* uppmuntra den typen av ansökningar, eftersom medfinansieringen tar en viss del av LuN-anslagen. Ett problem är att denna typ av medfinansiering dessutom är svår att predicera. Med ett absolut sett lågt anslag kan denna finansiering slå hårt eller inte alls gentemot ansökningar för andra ändamål.

LuNs avsikt är att fortsatt och oförtröttligt arbeta för höga mål i den anda som ökad kvalitet i lärarutbildning och skola kräver. LuN förväntar sig att kunna göra detta i samförstånd och mot bakgrund av de övergripande mål och visioner som finns för Högskolan i Gävle i stort. För att kunna göra det önskar LuN att HiGs styrelse:

- diskuterar hur den medelsutveckling för LuN som skett motsvarar de mål som har formulerats (dubbla antalet doktorander, stärka forskningsmiljöer och öka anslagen till skol- och lärarutbildningsrelaterad forskning)
- för en principdiskussion om medel skall tas undan centralt till medfinansiering av t.ex. VR-projekt, centralt beordrade medfinansieringar av anställningar, etc., innan fördelning mellan nämnderna sker (eventuellt utifrån en retroaktiv simulering)
- i fortsättningen kopplar anvisade medel till nämndernas relativa behov av att få fram disputerade lärare och självständiga forskare (docentspeciminering)
- bereder medelsfördelningen i en öppen dialog mellan nämndernas ordförande och ansvariga.

Referenser

- HiG (2003) Forskningsstrategi för Högskolan i Gävle 2005-2008. HiG 10.11.2003, dnr 50-329/03. U2003/423/F. Gävle: Högskolan i Gävle.
- <http://www.hig.se/ufk/lun/temagr.html> tematiska forskargrupper vid Högskolan i Gävle, förtecknade inom Lärarutbildningsnämnden, augusti 2006.
- Högskoleverket (2005) Utvärdering av den nya lärarutbildningen vid svenska universitet och högskolor. Del 1: Reformuppföljning och kvalitetsbedömning och Del 3: Särskilda studier. *Högskoleverkets Rapportserie 2005:17*. Stockholm: Högskoleverket.
- Lärarutbildningsnämnden (2004) Lärarutbildningsnämndens forskningsprogram. Gävle: Högskolan i Gävle.
(http://www.hig.se/rekt_kansli/fnyl/FORSKNING/ForskningsprogramLUN.pdf)
- Lärarutbildningsnämndens forskningsberedning (2006) Lärarutbildningsnämnden utlyser forskningsmedel för budgetåret 2007. Gävle: Högskolan i Gävle.
(http://www.hig.se/rekt_kansli/fnyl/FORSKNING/utlysn2007.pdf)
- Prop. (1999/2000:135) *En förnyad lärarutbildning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Prop. (2000/01:3) *Forskning och förnyelse*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SOU (1999:63) *Att lära och leda*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SOU (2005:31) *Stödet till utbildningsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- U2006/9555/UH: bilaga 24. 2006 års Regleringsbrev.